

בין לדעת ולהבין - בין להיות חכם או להיות צודק

ישנם תחומים בהם הידיעה היא המרכיב המרכזי, אלו הם בעיקר תחומים טכנולוגיים או טכניים במהותם.

למשל לנהוג במכונית צריך לדעת, להתחרות בחידון טריוויה צריך לדעת, להפעיל אש מרחוק צריך לדעת, להטיס מטוס צריך לדעת.

ישנם תחומים בהם הידיעה אינה מספקת, צריך להבין את הסביבה, את הסיבה, את ההתנהגות, אלו הם תחומים שהמרכיב האנושי בהם הוא המרכזי, להנהיג חיילים בקרב צריך להבין, להעביר מסרים, לשכנע, ללמד, לפקד בכל אלה צריך להבין.

קל יחסית לדעת, קשה הרבה יותר להבין.

ולמה אני דן באלה? כי בשבועות האחרונים הדגים צה"ל שוב עד כמה הוא יודע ועד כמה הוא אינו מבין – וכוונתי למבצע של חיל הים בלכידת הספינה האירנית – מבצע מוצלח מכל הבחינות המבצעיות ומבצע מאד לא מוצלח מהבחינה של העברת המסר. הלקחים הטכניים נלמדו, דובר צה"ל היה יעיל, אבל מסרי הלקחים לא הובנו, צה"ל נשאר באותו מקום (כמעט) בהבנה כי להעביר מסר זה דבר אחד, ליצור השפעה זה דבר אחר.

נראה כאילו וצה"ל נערך לתקן את משגי המרמרה. צה"ל הפיק את לקחי ה"לדעת" ולספינה האירנית הוא כבר ניגש אחרת. בצד המבצעי – הטכני, ההישגים היו לעילא ולעילא, אבל בצד המסרי, החלק המשלים ובמקרה הזה היותר מהותי של המבצע לא נלמד דבר, ובסופו של יום התוצאה רחוקה מלהיות מספקת, כי בסביבה האנושית לא מספיק לתקן תקלות, וצה"ל שפעל לתקן את תקלות המרמרה מצא עצמו כעבור שנתיים בסביבה אנושית אחרת כשהוא אינו מוכן לקראתה כלל.

צה"ל מפרש את נושא המסרים והתודעה בגישת "שדר ושכח" – דובר צה"ל יוצא בפרסומים המסבירים את הנושא, והעולם אמור להבין ולהשתכנע, אבל זה לא עובד כך בחיים האמיתיים. צה"ל חלש בהבנת סביבת קהלי היעד של המסרים. יש לנו כלי שידורים כי זה טכנולוגיה – האם זה נקלט והשפיע? לא בטוח, האם יש דרכים אחרות – נוספות ומשלימות – כן בוודאי.

זה משליך גם על תחומים אחרים בהם הטכנולוגיה מכתובה את הכיוון, הספינה האירנית הראתה שוב שטכנולוגיה ויעילות אינם הכל, האם המסר נקלט – אני מפקפק.

צה"ל הפיק את הלקחים הטכניים צה"ל לא הבין ולא הפנים את הלקחים הוירטואליים, התובנות והתודעה, צה"ל יודע "שצריך", לצה"ל יש את כל הכלים הטכניים, צה"ל יודע "תודעה" מהי אבל לא מבין אותה, ואנחנו מחמיצים את העולם סביבנו פעם אחר פעם, ומתפלאים מחדש "איך הם לא משתכנעים".

זה מתחיל מלמעלה, המסר התודעתי, בעידן המלחמות המוגבלות הוא קריטי, וקובע את השגי הלחימה לא פחות, ולרוב גם יותר מאשר הלחימה עצמה, וזה קרב משולב, שצריך תכנון משולב וביצוע משולב – אש קטלנית ואש לא קטלנית, לחימה לגופו של איום ולחימה למוחם של מעצבי דעת קהל ומקבלי החלטות. כל עוד נשדר לעצמנו, ונחזיק בחשיבה "השבט אמר את דברו", נמשיך לנצח בקרב הפיזי ונפסיד את המלחמה. בזה אנחנו טובים.

בחירת מטרות למשל, אינה רק אחריותו של מפקד מרכז האש מאחר והשיגי הפעלת האש אינם נעצרים בהיקף הפיזי של הפגיעה, סוג הנפגעים או הנזק, מספרם, העיתוי וגורמים דומים משפיעים על ההישג הנדרש הכולל יותר מדיוק החימוש ו"חוכמת" המשגר.

להיות חכם או צודק, בא מאותו מקום, ההבנה מה נכון לעשות כדי שהעמיד היה מוצלח יותר, להטיח אשמות, להראות צדקנות ומסכנות או להגיב בצורה שבונה עתיד משתפר?

צה"ל פועל ומגיב במרחב הטכני, צה"ל יודע, צהל מגיב במרחב הצדק – אנחנו בסדר הם לא – צה"ל מחטיא במידה רבה את מרחב לימוד המשמעויות של עשייה ותגובה, צה"ל חושב ברמת הפשטנות הנוחה, מתחת לפנס. אין לצה"ל את המנגנונים, התהליכים וכנראה את האנשים להרחיב את החשיבה במרחבים שמעבר לפשטות, כאן ועכשיו.

במלחמות כיבוש או הכרעה – במצב יכול להיות שונה, בנתוני הסביבה הנוכחיים תהייה זו טעות להישאר בסביבת המלחמה הישנה – בה ההישג נדד בספירת גופות.

הפעלת מודיעין למטרות גם לשיקולי סביבה "ותוצרי לוואי", שילוב גורמי ההשפעה והתוצרים המשתמעים בתהליכי התכנון, הפעלת קציני מטה מתמחים לכך המלווים את התכנון, לימוד המפקדים לתכנון "מעבר לאופק" - לתוצאות המתפתחות מפעולותיהם ולכלול את מסקנותיהם בהגדרת התכלית, הרעיון והמטרה, ללמד בבתי הספר למפקדים שלפעולה יש לא רק הישגים יש גם תוצאות.

להרחיב את מרחב הערכות המודיעין מתחום המגע לתחומי המשמעויות המשתמעות, וכך הלאה.

בצבאות ארה"ב ובריטניה ניתן לכך פתרון חלקי במבנה המטה או בתהליכי התכנון – בצה"ל מבחינה אנחנו עדיין עמוק בתוך המאה הקודמת.

גדעון אבידור